

Wandelen in Nepal, botaniseren op hoog niveau

Arjan Laros

Van 31 maart tot en met 22 april 2007 bracht ik een bezoek aan Nepal voor een 16-daagse wandeltocht door drie verschillende gebieden: Langtang National Park, Gosaikund en Helambu, met als toevoeging nog een staartje van het Shivapuri National Park.

Botanisch gezien heel interessant met vele bekende, en nog veel meer onbekende planten. Helaas staat nergens een naambordje bij en is het soms een hele puzzel om de identiteit van de plant te achterhalen. Hierna volgt een impressie aan de hand van het bijgehouden dagboek.

De biodiversiteit van Nepal

De langste bergketen van de wereld, het Himalayagebergte, is ook het jongste en de keten groeit nog steeds. Deze bergketen berooft het grote Tibetaanse plateau van de natte moesson, maar blokkeert ook de koude noordelijke winden tijdens de winter. Hierdoor zijn de zuidelijke delen van het Himalayagebergte weelderiger groen, productief en overgeleverd aan erosie, e.e.a. toe te schrijven aan de natte moesson, terwijl het noordelijke Tibetaanse plateau dor gebied blijft. Deze uniciteit in het klimaat door hoogtevariatie maakt het mogelijk dat in Nepal het bio-klimaat varieert van tropisch tot alpien.

Nepal ligt op ongeveer dezelfde breedtegraad als Florida. Door deze breedteligging heeft Nepal over het algemeen een prettig klimaat met zelfs op grotere hoogte nog aangename temperaturen. De breedteligging verklaart ook waarom in Nepal de boom- en sneeuwgrenzen zo hoog liggen (boven de 4000 m). In de bergen en valleien van de *Mahabharat Lekh* en de Voorhimalaya heerst een gematigd klimaat. Warme zomers worden afgewisseld door koele winters. De gemiddelde temperatuur in de vallei van Kathmandu varieert van 10° C in januari tot 25° C à 30° C in juli. In de winter kan het 's nachts flink koud worden, hoewel het in de regel niet vriest. Overdag loopt het kwik weer op tot circa 18° C. Pokhara ligt bijna 500 m lager dan Kathmandu en is daardoor iets warmer. In de winter wordt het overdag ongeveer 21° C, maar 's zomers geeft de thermometer waarden tot 35° C aan.

In de hoge Himalaya, in het noorden heerst boven de 4200 m een alpien klimaat. In de korte, koele zomers wordt het niet warmer dan 10° C en in de lange, strenge winters vriest het voortdurend. Boven de 5000 m blijft de temperatuur constant onder het vriespunt en is het landschap met sneeuw en ijs bedekt.

Nepal behoort tot de top-tien wat betreft het aantal soorten bloeiende planten in vergelijking tot de 25 Aziatische landen. Op een wereldschaal ligt Nepal 27ste op de schaal van bloemendiversiteit, terwijl het land niet meer beslaat dan 0,1% van de oppervlakte van de aarde.

Aan de wandel

Alvorens we aan de wandeling kunnen beginnen moeten we vanuit de hoofdstad Kathmandu eerst 80 km naar het noorden. We doen dit per jeep, waar we ongeveer 8 uur over doen. Bij het plaatsje *Kakani* hebben we een adembenemend uitzicht op de *Annapurna II*, de *Manaslu*, de *Ganesh Himal* en andere minder bekende toppen. Tot *Trisuli*, waar we een theestop houden, is de weg redelijk. We zijn hier gedaald tot 548 m en bevinden ons op één van de weinige laagvlaktes van Nepal waar veel landbouw wordt bedreven. Daarna draaien we naar rechts en is de weg totaal weg! Door gaten en kuilen hotsenklotsen we langzaam omhoog. Het vergt zoveel van de jeep dat we met een kokende motor langs de weg komen te staan. Gelukkig hebben we prachtig uitzicht op de *Ganesh Himal* tussen de *Pinus wallichiana*'s door. Via een gigantische spiraal-afdeling van 2200 m naar 1440 m bereiken we het dorpje *Syabru Besi*. Het is zo'n beetje de laatste plaats waar je nog gemotoriseerd vervoer tegenkomt. Hier overnachten we.

Langtang National Park

De track begint en we lopen het dorpje uit de kloof in, richting *Langtang rivier*. Net buiten het dorp zie ik een aantal kale bomen met daarin vele rode bloemen. Dit is *Erythrina stricta*. Volgens de gids wordt het hout gebruikt voor het maken van lucifers. Langs de oever zien we veel *Alnus nepalensis*. In tegenstelling tot de ons be-

Plantencentrum Hulsdonk

Het adres voor bijzondere heesters, bomen en coniferen.

Let op onze thema-weekenden en onze jaarlijkse verzamelaarsdag

Ook kunt u ons vinden op verschillende tuinbeurzen.

zie **www.hulsdonk.com**

Cees en Elly van Ostaayen, Hulsdonkstraat 11 B, 4882 JL Zundert

Tel: 0765975335 - E-mail: info@hulsdonk.nl

• *Debregeasia longifolia*.

Foto: Arjan Laros.

kende elzen bloeit deze van oktober tot in december. Verder zien we veel *Debregeasia longifolia*, *Myricaria nepalensis*, *Berberis aristata* en hier en daar een verdwaalde *Rhododendron arboreum*.

Soms lopen we langs de oevers van de rivier, soms wat verder daarboven. In deze beboste omgeving hebben we weinig zicht op de omgeving. We overnachten in het dorpje *Bamboo*, aan de oevers van de *Langtang rivier*.

De volgende dag belooft een zware dag te worden, ruim zes uur lopen en 1000 m stijgen. Het eerste gedeelte is dan ook alleen maar omhoog over ongelijke trappen. Aan de oevers zien we nog steeds veel *Alnus nepalensis*, verder van de oevers af wintergroene *Quercus lamellosa*, waarvan ik weet dat deze prachtig ingekapselde eikels heeft, hier en daar begroeit met *Hydrangea anomala*.

Opvallend deze morgen is *Ampelocissus divaricata* met drie- of vijftalig blad. Ze behoort tot de *Vitaceae* en heeft net als een *Ampelopsis* hecht-rankjes. Door een bos van *Tsuga dumosa* dalen we zachtjesaan af tot aan de *Langtang rivier*. Daarna klimmen we steil omhoog boven de rivier, aan de noordzijde van de *Langtang-vallei*, gevolgd door een vrij zware afdaling. Door de bomen heen hebben we regelmatig prachtige zichten op de *Langtang Lirung* (7246 m), zeker als we een theestop houden in het Langtang View hotel. Geleidelijk mindert de terrasbouw en wordt de natuur meer spontaan. We bereiken *Changtang* (2390 m) en we zien hier de eerste *Piptanthus nepalensis* (syn. *P. forrestii* en *P. laburnifolius*). Deze vlinderbloemige met grote gele bloemen is in Nederland op beperkte schaal in cultuur. Ook hier weer veel tot de brandnetelfamilie behorende *Debregeasia longifolia* vol kleine, oranje, zoete vruchten. Het hout is zacht en licht en wordt voornamelijk gebruikt voor houtvuur. Nog twee uur stappen door een dicht bos van voornamelijk *Quercus semicarpifolia* en *Rhododendron arboreum* brengt ons in *Ghora Tabela* (3038 m), voormalig kamp van het Tibetaans verzet. Helaas zijn de rhodo's hier niet zo imposant zoals ik ze eerder gezien heb in het *Annapurna* gebied. Daar waren ze zeker 30 m hoog; hier niet hoger dan 8 tot 10 m. De bloemkleur is erg variabel, van rood tot (zelden) wit en alle kleuren daartussen. De onderbegroeiing van het bos wordt gedomineerd door duizenden *Daphne bholua*

waarvan de geur ons van verre tegemoet komt. Ook zien we hier een stekelige plant, *Zanthoxylum nepalense*, die kan uitgroeien tot een kleine boom. De vruchten worden in de Nepalese keuken gebruikt als pepers. Deze soort onderscheidt zich van *Z. armatum* omdat de bladstelen ongeveleugeld zijn en de bloeiwijze wat meer afgeplat is.

De volgende morgen, voor de zon over de bergkam schijnt, hebben we prachtig uitzicht op de met sneeuw bedekte top van de *Langtang Lirung*. Het landschap wordt vlakker en opener waardoor we prachtig uitzicht hebben op o.a. de besneeuwde top van de *Kianjin Ri* (4778 m). We komen de eerste muren met 'manistenen' tegen. Dit zijn opgestapelde stenen met religieuze opschriften om de goden gunstig te stemmen. Het is een boeddhistisch gebruik om deze, als je ze passeert, altijd aan je rechter hand te houden. Het klimmen gaat geleidelijk waardoor het geen echt zware dag wordt. Op de met keien bezaaide grond groeien veel *Berberis angulosa*, *Berberis erythroclada* en veel *Rhododendron lepidotum*. Ook vinden we hier een platgroeïende *Caragana gerardiana* met gele bloemen. De vallei trekt verder open en we bereiken *Langtang* (3350 m), hoofdplaats van het *Langtang National Park*. De bewoners zijn van oorsprong Tibetaans en hebben zich hier zo'n drie eeuwen geleden vestigd. Er bevindt zich een boeddhistisch klooster, maar helaas is de enige monnik die hier woont, niet thuis. De volgende dag begint schitterend. 's Nachts zijn de omringende toppen van een laagje verse sneeuw voorzien, de lucht is strak blauw en de opkomende zon verlicht steeds meer toppen. Dit is elke heldere morgen weer een feest om te zien: eerst wordt het hoogste topje door de zon aangelicht en in een korte tijd wordt de hele wereld om je heen steeds verder verlicht. Het is nog een goede drie uur stappen naar de Tibetaans-boeddhistische nederzetting *Kyanjin Gompa* (3700 m), waar zich een klein klooster (*gompa*) en een kaasfabriekje bevindt. Een groot deel van de tocht lopen we weer langs 'manimuren', sommigen wel honderden meters lang. De tocht wordt onderbroken door een theepauze in een huisje in de 'middle of nowhere', waar de thee door een prachtige Tibetaanse vrouw wordt geserveerd. Tussen de kale rotsen veel *Juniperus recurva*, vaak als bijna plat groeiende struik, *Juniperus squamata*, *Salix lindleyana*, *Hippophae tibetica*, *Rhododendron setosum*, *Rhododendron lepidotum*, *Rhododendron anthopogon* en *Cassiope fastigiata*. We zijn net een half uur in het dorp als het begint te sneeuwen. Als we de volgende morgen opstaan ligt er 15 cm sneeuw. We hebben hier een rustdag om te acclimatiseren, en de mogelijkheid om de *Tserko Ri* (5033 m) of de *Kyangjin Ri* (4300 m) te beklimmen, of – een stuk minder zwaar – naar de nabijgelegen gletsjers te gaan. Ik kies voor de simpele tocht naar de gletsjers aangezien het boven botanisch niet echt interessant is. Door de sneeuw is het pad echter onvindbaar en aangezien ik geen zin heb om een been te breken, keer ik na een uur terug

- *Juniperus recurva* met rechts *Abies densa* en op de voorgrond *Rhododendron campanulatum*. Foto: Arjan Laros.

naar het dorp. Onder en door de sneeuw heen zie ik veel *Cassiope fastigiata* en verschillende dwergrhododendrons. Nabij het klooster staat een *Juniperus recurva* van een paar meter hoog met een geweldige stam. Deze moet er toch wel 'een paar dagen hebben gestaan'. In de namiddag schaart iedereen zich rond de kachel in de eetzaal. Er staat een flinke, koude wind en het begint weer te sneeuwen. Tijdens deze tocht is het landschap gewijzigd van gecultiveerd naar wild en begint het 'Himalaya-gevoel' zich te manifesteren. De volgende dag verlaten we *Kyangjin Gompa* via hetzelfde pad als we gekomen zijn. In één dag naar beneden, lopen we net zo veel als in drie dagen omhoog. Deze nacht logeren we in *Changtang*, en de volgende morgen lopen we tot *Landslide* hetzelfde pad terug naar beneden. Onderweg zien we een berk met els-achtig blad, *Betula alnoides*, *Parthenocissus himalayana* met drie-talig blad, *Hedera nepalensis* en *Sarcococca hookeriana*. Hier in *Landslide* gebruiken we onze lunch en de gids wijst in de verte.

Dat daar, is ons einddoel voor vandaag: *Thulo Syabru*, gelegen op een bergkam en met talrijke mooie huizen waarvan de houten vensters op kunstige wijze zijn bewerkt. Het is zeker nog twee uur lopen en 500 m stijgen. We lopen door een bos bestaande uit voornamelijk *Quercus lanuginosa* en hier en daar *Lithocarpus pachyphylla* en *Michelia doltsopa*. Als we het bos verlaten, zien we veel *Viburnum erubescens*, *Lonicera quinquiolaris* en *Rubus ellipticus* die volgens de gids gele vruchten draagt. Na een pittige klim van drie kwartier staat er op een zeer strategische plek een theehuisje waar we even uitblazen. Hoog boven ons, aan de andere kant van het water zien we onze bestemming. Maar natuurlijk moeten we eerst weer naar beneden, via een hangbrug de rivier oversteken en dan weer omhoog over zeer ongelijke trap treden. Daarna lopen we over akkertjes verder omhoog. Hier wordt voornamelijk groente geteeld, zoals aardappelen, spinazie, uien, knoflook en mais. We zijn nu op 2130 m en met een biertje in het zonnetje genieten we van het prachtige uitzicht over de *Langtang vallei*. De volgende morgen sta ik vroeg op en ga naar het dakterras. Vanaf hier heb je prachtig uitzicht op de met sneeuw bedekte bergen in Tibet in het noorden. Deze dag belooft ook pittig te worden: 1200 m omhoog. Het pad volgt de bergkam en we krijgen een prachtig Himalaya-zicht dat reikt van *Langtang* tot de *Anna-*

**Hét vertrouwde adres
van veel bijzondere,
meest houtige planten!**

- Uitgebreid sortiment zeldzame sierheesters, kleine bomen en klimplanten, waaronder regelmatig nieuwe introducties.
- Onze catalogus is te bestellen door overmaking van € 4,25 op Postbank rek.nr. 7781805 t.n.v. Rein en Mark Bulk, o.v.v. "catalogus".
- De catalogus bestaat uit een namenlijst v.v. code's en een beknopte omschrijving.
- Voor een bezoek aan de kwekerij bent u altijd welkom. Het is helaas niet altijd mogelijk direct planten te kopen.
- Kleine bestellingen kunnen ook per post worden verstuurd.

*Nursery of rare
and unusual
plants and trees!*

Openingstijden van de kwekerij:
ma. t/m za. van 08.00 - 18.00 uur

Rijneveld 115 • 2771 XV Boskoop

tel. +31 (0)172 212 005 email info@bulk-boskoop.nl
mobile +31 (0)622 457 705 internet www.bulk-boskoop.nl

purna-keten. De eerste anderhalf uur lopen we door een vegetatie die voornamelijk bestaat uit *Pieris formosa* met vuurrode jonge bladeren die via oranjeachtig geel naar groen verkleuren. Op de rotsige wanden naast het pad groeien ook veel *Gaultheria nummularioides* en *Gaultheria fragrantissima*.

Op een gegeven moment worden we alleen nog maar omringd door bossen van *Tsuga dumosa* en *Abies spectabilis*. De laatste zeker 50 m hoog. De stammen vol met korstmossen en de takken behangen met baardmossen. Zo nu en dan kunnen we een glimp opvangen van *Langtang Lirung* en de *Ganesh Himal*. Na drie uur bereiken we de heuvelrug met een aantal theehuisjes. Het panorama is schitterend: de eerder genoemde toppen in het noorden en de heuvels met hun terrassen in het zuiden. Hier zien we veel *Pinus wallichiana* en hier en daar *Sarcococca saligna*. We volgen de heuvelrug links omhoog en bereiken na een korte boswandeling een open plek, waar we lunchen. We zijn nu op 3210 m. en zijn dus vandaag al 1000 m gestegen. Beneden in het dal is het bewolkt en niet veel later trekken de mistflarden langs de bergwand omhoog. We zijn nu letterlijk en figuurlijk in de wolken als we het 'Nepali flat' bospad verder volgen. Het bos staat nu vol gigantische eiken (*Quercus semicarpifolia*) en met de mistflarden tussen de enorme stammen lijkt dit de wereld die Tolkien voor ogen moet hebben gehad toen hij z'n boeken schreef. Het pad maakt een bocht, en plotseling staan we in een bos van rhododendron. Prachtige bruinrode stammen en felrode bloemen. Dit is *Rhododendron barbatum*. Ik schiet vele plaatjes; het is moeilijk een keus te maken. Even later komen we in het dorpje *Sing Gompa*, de naam van het klooster dat in een deplorabele staat verkeert. Vanuit 'de lodge' genieten we van een prachtig uitzicht op *Langtang Lirung*.

Gosainkund en Helambu

Langzaam maar zeker verlaten we de *Langtangvallei* en klimmen verder omhoog op weg naar de heilige meren van *Gosainkund*. Het is alsof je op de maan loopt in dit rotsige landschap. Boven de 4000 m ligt er sneeuw en is het erg koud. De meren zijn dicht gevoren en grotendeels bedekt met sneeuw. Er is hier weinig vegetatie te zien. We bereiken nu het hoogtepunt van de reis door de *Laurebina Yak* pas (4610 m) over te steken. Hier en daar steken nog wat dwergrodo's en *Cassiope fastigiata* uit de sneeuw. Als we aan de andere kant van de pas afdalen, zien we grote struiken van *Rhododendron campanulatum*, helaas nog niet in bloei. Tussen de kale rotsen verschijnt nu weer *Juniperus recurva*, eerst als lage struik, later als manshoge struiken en uiteindelijk als boom. Hier in het *Helambu* gebied, is het prettig dat je een gids bij je hebt. Loopt er in *Langtang* slechts één route het dal in, door *Helambu* loopt een waar netwerk van paadjes door een landschap dat beheerst wordt door terrassen. Het is steeds stijgen en dalen, stijgen en weer dalen

en weer stijgen en dalen, alsof er geen einde aan komt. Steeds doemt er weer een volgende bergrug op waar je overheen moet. Vanaf *Thare Pati* (3597 m) is het als een wandeling door de Ardennen. Het pad is stevig en verloopt glooiend. Het geurt zoals een bos moet geuren op een mooie zomerdag. Dit komt voornamelijk door de zilversparren. Ik weet niet of het *Abies densa* of *Abies spectabilis* is, omdat de stammen met mos begroeid zijn en de kegels tientallen meters hoog hangen. Later lopen we door een vegetatie van hoofdzakelijk *Rhododendron arboreum* en

• *Rhododendron arboreum*. Foto: Arjan Laros.

R. campanulatum, de eerste volop in de bloem.

Naarmate we verder dalen wordt het ook warmer en verandert de vegetatie. Hoge, slanke bomen van *Quercus semicarpifolia*. Het vreemde is dat ze er uit zien alsof ze gesnoeid zijn. Even later zie ik tot m'n verbazing een man hoog in de boom met een kapmes. Hij kapt de jonge takken die gebruikt worden als veevoer. Dan te bedenken dat de jonge bladeren van deze wintergroene eik zo scherp zijn als hulstblaadjes.

Hier zien we ook weer *Pinus wallichiana*, de vijftaaldige den. Langs de kant van het pad groeien veel *Viburnum grandiflorum*, met volop bloem, en *Edgeworthia*

chrysantha, ook met bloem. De Tibetaanse monniken maken van de bast papier om hun heilige teksten op te schrijven. De bast bevat een toxische stof waardoor het papier niet aangetast wordt door ongedierte. Het pad is her en der bezaaid met *Primula denticulata* en *Androsace tapete*, en hier en daar de prachtige rozetten van de Himalaya poppy, *Mecanopsis sp.* De laatste wandeldag lopen we aan de rand van het *Shivapuri National Park*. De flora zou hier zeer bijzonder moeten zijn, maar waar wij lopen is het vrij eentonig. De rotswanden zijn volop begroeid met varens en veel *Gaultheria fragrantissima*. Op sommige bomen groeien orchideeën, *Coelogyne ochracea* en *Pleione praecox*. Na nog een pittige klim bereiken we het dorp *Nagarkot* en met het uitzicht over de Kathmandu vallei zijn we aan het einde van de tocht.

Een onvergetelijke reis.